

Sprawa C-504/19**Streszczenie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym zgodnie z art. 98 § 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości****Data wpływu:**

2 lipca 2019 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Tribunal Supremo (Hiszpania)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

25 czerwca 2019 r.

Strona skarżąca:

Banco de Portugal

Fundo de Resolução [Fundusz restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji]

Novo Banco, S.A.

Strona pozwana:

VR

Przedmiot postępowania przed sądem krajowym

Odwołania od wyroku Audiencia Provincial, utrzymującego w mocy wyrok sądu pierwszej instancji, w którym nakazano Novo Banco zwrot skarżącej zainwestowanej kwoty na podstawie umowy zawartej przez nią z Banco Espírito Santo, S.A. Sucursal en España [oddział w Hiszpanii] na nabycie akcji uprzywilejowanych islandzkiego podmiotu Kaupthing Bank.

Przedmiot i podstawa prawna pytania prejudycjalnego

Ustalenie, czy prawo podstawowe do skutecznego środka prawnego i zasada pewności prawa uznane w prawie Unii stoją na przeszkodzie temu, by w ramach środków mających na celu reorganizację instytucji kredytowych przewidzianych

w dyrektywie 2001/24, zmiana systemu prawnego ustanowionego decyzją władz portugalskich z sierpnia 2014 r., wprowadzona *a posteriori* decyzją z grudnia 2015 r., była stosowana w taki sposób, by miała retroaktywnie wpływ na toczące się postępowania sądowe wszczęte przed wydaniem tej ostatniej decyzji.

Pytanie prejudycjalne

Czy wykładnia art. 3 ust. 2 dyrektywy 2001/24/WE, która oznacza uznanie w toczących się w innych państwach członkowskich postępowaniach sądowych, bez dalszych formalności, decyzji właściwego organu administracji państwa pochodzenia, która ma na celu zmianę z mocą wsteczną ram prawnych istniejących w momencie wszczęcia sporu, oraz pociąga za sobą pozbawienie skuteczności orzeczeń sądowych, które nie są zgodne z nową decyzją, jest zgodna z prawem podstawowym do skutecznego środka prawnego obowiązującym na mocy art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej, z zasadą państwa prawa zapisaną w art. 2 Traktatu o Unii Europejskiej oraz z ogólną zasadą pewności prawa?

Powołane przepisy prawa Unii

Karta praw podstawowych Unii Europejskiej

Artykuł 47 akapit pierwszy.

Traktat o Unii Europejskiej

Artykuł 2.

Dyrektywa 2001/24/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 4 kwietnia 2001 r. w sprawie reorganizacji i likwidacji instytucji kredytowych

Art. 3 ust. 2.

Przytoczone przepisy prawa krajowego

Prawo krajowe państwa przyjmującego (Hiszpania)

Ley 6/2005, de 22 de abril, sobre saneamiento y liquidación de las entidades de crédito, que traspone la Directiva 2001/24 [ustawa 6/2005 z dnia 22 kwietnia w sprawie reorganizacji i likwidacji instytucji kredytowych transponująca dyrektywę 2001/24].

Artykuł 19, zatytułowany: „Skutki i publikacja w Hiszpanii środków odnoszących się do reorganizacji i likwidacji”, ust. 1:

„Jeżeli wobec instytucji kredytowej posiadającej zezwolenie wydane w jednym z państw członkowskich Unii Europejskiej, która posiada co najmniej jeden oddział lub świadczy usługi w Hiszpanii, zostaną przyjęte środki reorganizacji lub wszczęte postępowanie likwidacyjne, takie środki lub postępowanie, bez dalszych formalności, stają się w pełni skuteczne w Hiszpanii z chwilą ich przyjęcia w państwie członkowskim, w którym został przyjęty środek lub zostało wszczęte postępowanie”.

Prawo krajowe państwa pochodzenia (Portugalia)

Dekret z mocą ustawy nr 298/92 z dnia 31 grudnia 1992 r. w sprawie przyjęcia Regime Geral das Instituições de Crédito e Sociedades Ficeiras [ogólne ramy prawne regulujące instytucje kredytowe i przedsiębiorstwa finansowe], art. 145, transponujący dyrektywę 2001/24.

Decyzja Banco de Portugal z dnia 3 sierpnia 2014 r.

Decyzje Banco de Portugal z dnia 29 grudnia 2015 r.

Zwięzłe przedstawienie stanu faktycznego i postępowania

- 1 Banco Espírito Santo, S.A. (zwany dalej „BES”) jest portugalskim podmiotem, który prowadził w Hiszpanii działalność właściwą dla swego przedmiotu działalności za pośrednictwem oddziału.
- 2 W dniu 10 stycznia 2008 r. VR zawarła w oddziale Banco Espírito Santo, S.A. Sucursal en España w Bilbao umowę na zakup akcji uprzywilejowanych w islandzkiej instytucji Kaupthing Bank, za które zapłaciła 166,021 EUR.
- 3 W związku z poważnym kryzysem, który dotknął BES, zarząd Banco de Portugal (zwany dalej „Banco de Portugal”) przyjął szereg środków określonych jako „środki restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji”, w drodze decyzji z dnia 3 sierpnia 2014 r., zmienionej następnie decyzją z dnia 11 sierpnia 2014 r. (zwanej dalej „decyzją Banco de Portugal z dnia 3 sierpnia 2014 r.”), na podstawie art. 145-C i nast. *Regime Geral das Instituições de Crédito e Sociedades Financieras*, przyjętego dekretem z mocą ustawy nr 298/92 z dnia 31 grudnia 1992 r. i zmienionego kolejnymi dekretemi z mocą ustawy.
- 4 W decyzji tej zapisano, że zostanie utworzony „bank pomostowy”, Novo Banco, S.A. (zwany dalej „Novo Banco”), na który przeniesiono częściowo działalność BES, z przekazaniem na rzecz tej nowej instytucji aktywów, zobowiązań i elementów pozamajątkowych BES, które zostały określone w załączniku 2 do decyzji. Kiedy hiszpański oddział BES stał się oddziałem Novo Banco, ten ostatni utrzymał swoje stosunki handlowe z VR, w wyniku przeniesienia aktywów, w szczególności w odniesieniu do depozytu i zarządzania spornymi papierami wartościowymi, i nadal otrzymywał okresową prowizję zgodnie z tą umową.

- 5 W lutym 2015 r. VR wniosła powództwo przeciwko Novo Banco, S.A. Sucursal en España, w którym żądała stwierdzenia nieważności zlecenia zakupu akcji uprzywilejowanych Kaupthing Bank z uwagi na wadę oświadczenia woli oraz zwrócenia jej przez Novo Banco zainwestowanej kwoty 166,021 EUR lub, ewentualnie, orzeczenia rozwiązania umowy z uwagi na niewywiązanie się przez bank z jego obowiązku dochowania należytej staranności, lojalności i obowiązku informowania, oraz zasądzenia od banku na jej rzecz 166,021 EUR tytułem odszkodowania. Novo Banco sprzeciwił się temu roszczeniu, twierdząc, że nie posiada legitymacji biernej, ponieważ dochodzone zobowiązanie stanowiło zobowiązanie, które nie zostało na niego przeniesione na mocy decyzji Banco de Portugal z dnia 3 sierpnia 2014 r. W załączniku 2 do tej decyzji przewidziano przeniesienie na Novo Banco całości zobowiązań w stosunku do osób trzecich ujętych w zobowiązaniach BES lub stanowiących jego elementy pozamajątkowe, z wyjątkiem „wszelkich zobowiązań lub zobowiązań warunkowych, w szczególności tych wynikających z oszustwa lub naruszenia przepisów lub decyzji regulacyjnych, karnych lub administracyjnych”, które uznano za „zobowiązania wyłączone” z przeniesienia.
- 6 W wyroku z dnia 15 października 2015 r. Juzgado de Primera Instancia de Vitoria [sąd pierwszej instancji w Vitoria] uwzględnił roszczenie w oparciu o okoliczność, że zgodnie z decyzją Banco de Portugal z dnia 3 sierpnia 2014 r. zobowiązanie będące przedmiotem sporu zostało przeniesione na Novo Banco. Uznał, że oświadczenie woli było wadliwe, ponieważ skarżąca, która w chwili zawarcia umowy miała 68 lat i nie miała wykształcenia z zakresu finansów, nie została właściwie poinformowana przez BES na temat charakteru nabytych akcji uprzywilejowanych i ryzyka związanego z tymi akcjami. W związku z tym sąd stwierdził nieważność umowy ze względu na wadę oświadczenia woli i nakazał Novo Banco zwrócić skarżącej kwotę 166,021 EUR, którą zapłaciła za akcje uprzywilejowane.
- 7 Novo Banco odwołał się od wyroku, ponownie wskazując na swój brak legitymacji biernej, ze względu na to, że wymagane zobowiązanie pozostawało w majątku BES. Pismem z dnia 26 stycznia 2016 r. przedłożył on dwie decyzje przyjęte przez Banco de Portugal w dniu 29 grudnia 2015 r. (zwane dalej „decyzjami Banco de Portugal z dnia 29 grudnia 2015 r.”), w których wyszczególniono następujące zobowiązanie niepodlegające nieprzekazaniu do Novo Banco:
- „Wszelkie zobowiązania, gwarancje, zobowiązania lub zobowiązania warunkowe przyjęte w ramach sprzedaży, pośrednictwa finansowego, procedury zawierania umów i dystrybucji w odniesieniu do instrumentów finansowych emitowanych przez jakiegokolwiek podmioty [...]”.
- 8 W decyzjach przewidziano również, że, w szczególności, zobowiązaniami BES, które nie zostały przekazane Novo Banco, są „wszelkie odszkodowania związane z niewywiązaniem się z umów zawartych przed dniem 3 sierpnia 2014 r.” oraz „wszystkie odszkodowania i roszczenia wynikające z unieważnienia transakcji

dokonanych przez BES jako dostawcy usług finansowych i inwestycyjnych”, jak również „wszelkie zobowiązania podlegające którejkolwiek z procedur określonych w załączniku I”, który dotyczył szeregu postępowań sądowych prowadzonych w kilku państwach, w tym postępowania wszczętego na wniosek VR.

- 9 Wreszcie we wspomnianych decyzjach Banco de Portugal z dnia 29 grudnia 2015 r. postanowiono, że „w zakresie, w jakim jakiegokolwiek aktywa, zobowiązania lub elementy pozamajątkowe [...] powinny być pozostać w majątku BES, ale de facto przeniesiono je do Novo Banco, te aktywa, zobowiązania lub elementy pozamajątkowe przenosi się ponownie z Novo Banco do BES ze skutkiem od dnia 3 sierpnia 2014 r.”.
- 10 Banco de Portugal uzasadnił te zmiany w swoich decyzjach koniecznością zapewnienia przez siebie – jako publiczny organ ds. restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji – pewności co do definicji „zakresu przeniesienia”, a tym samym skuteczności środka restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji stosowanego wobec BES w świetle rozbieżnych orzeczeń sądowych dotyczących aktywów, zobowiązań i elementów pozamajątkowych przenoszonych z BES do Novo Banco.
- 11 Jednakże Audiencia Provincial oddalił odwołanie, utrzymując w mocy wyrok sądu pierwszej instancji.
- 12 Novo Banco wniósł nadzwyczajny środek zaskarżenia od wyroku Audiencia Provincial z uwagi na uchybienia proceduralne, a także skargę kasacyjną, które zostały uznane przez sąd odsyłający za dopuszczalne.

Zasadnicze argumenty stron w postępowaniu głównym

- 13 Skarżący w kasacji podnoszą w istocie brak legitymacji biernej Novo Banco, z uwagi na to, że nie doszło do przeniesienia długu lub odpowiadających mu zobowiązań BES oraz że w każdym przypadku odpowiedzialność, która mogłaby wynikać z unieważnienia umowy dotyczącej akcji uprzywilejowanych Kaupthing Bank, pozostaje w sferze prawnej BES. W tym względzie powołują się na dwie decyzje Banco de Portugal z dnia 29 grudnia 2015 r., o których mowa powyżej.
- 14 Skarżący w kasacji powołują się na przepis prawny, zgodnie z którym decyzje właściwego organu administracyjnego państwa pochodzenia powinny „bez dalszych formalności” być skuteczne w pozostałych państwach członkowskich, na poparcie twierdzenia, że roszczenia wniesione przeciwko Novo Banco muszą zostać zaspokojone nie zgodnie z obowiązującymi ramami prawnymi w chwili wniesienia skargi, lecz zgodnie ze zmianami wprowadzonymi decyzjami Banco de Portugal z dnia 29 grudnia 2015 r., które zostały wydane po wszczęciu sporu i wydaniu wyroku w pierwszej instancji. Poodnoszą wreszcie, że w każdym razie, gdyby Novo Banco został uznany za zobowiązany prawomocnym wyrokiem, nie

miałoby to żadnego skutku, ponieważ zobowiązanie to zostało ponownie przeniesione z Novo Banco do BES przez właściwy organ administracyjny państwa pochodzenia, pomimo toczącego się postępowania sądowego.

- 15 W celu uzasadnienia swego interesu we wzięciu udziału w postępowaniu fundusz restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji, portugalska osoba prawna prawa publicznego, zapewniająca wsparcie finansowe na wdrożenie środków restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji przyjętych przez Banco de Portugal, odniosła się do sprzedaży 75 % kapitału spółki Novo Banco funduszowi inwestycyjnemu w ramach operacji rozpoczętej w styczniu 2016 r. W umowie sprzedaży zawarto postanowienia trzeciej decyzji przyjętej przez Banco de Portugal w dniu 29 grudnia 2015 r. (zwanej dalej „decyzją o neutralizacji”), zgodnie z którą, pod pewnymi warunkami, fundusz restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji zobowiązał się do rekompensaty dla Novo Banco za wyroki wydane przeciwko temu bankowi, które nie będą zgodne z zakresem majątkowym określonym w dwóch decyzjach z dnia 29 grudnia 2015 r. Wnoszący kasację zwrócili się również o wystąpienie do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym.

Zwięzłe uzasadnienie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

- 16 W momencie wniesienia przez VR powództwa przeciwko Novo Banco, utworzenie takiego podmiotu jako „banku pomostowego” oraz przekazanie aktywów i pasywów BES podlegały decyzji Banco de Portugal z dnia 3 sierpnia 2014 r., przyjętej na mocy przepisów krajowych transponujących dyrektywę 2001/24.
- 17 W wyroku nr 678/2018 z dnia 29 listopada 2018 r. wydanym w podobnej sprawie sąd odsyłający stwierdził, że zobowiązania wynikające z niewywiązania się z umowy, w szczególności w odniesieniu do obowiązków w zakresie informowania i doradztwa inwestycyjnego, zostały przeniesione z BES do Novo Banco, ponieważ takie zobowiązania nie znajdowały się wśród odstępstw zawartych w decyzji Banco de Portugal z dnia 3 sierpnia 2014 r. Sąd uznał bowiem, że odszkodowanie z tytułu niewywiązania się z umowy nie stanowi odpowiedzialności z tytułu oszustwa lub naruszenia przepisów lub decyzji o charakterze regulacyjnym, karnym lub administracyjnym.
- 18 Jeżeli chodzi o decyzje Banco de Portugal z dnia 29 grudnia 2015 r., sąd odsyłający uważa za niedopuszczalne, żeby decyzja administracyjna wydana po wszczęciu sporu mogła zmieniać warunki sporu, które zostały ustalone na początku postępowania. Ponadto art. 10 ust. 2 lit. e) dyrektywy 2001/24 stanowi, że prawo państwa członkowskiego pochodzenia określa w szczególności „wpływ postępowania likwidacyjnego na postępowania wszczęte przez indywidualnych wierzycieli, z wyjątkiem trwających postępowań sądowych, przewidzianych art. 32”. Jednakże w niniejszym sporze wnoszący kasację opierają się na decyzjach Banco de Portugal z dnia 29 grudnia 2015 r., w których, mimo iż stwierdzono, iż

ich celem jest „objaśnienie” decyzji Banco de Portugal z dnia 3 sierpnia 2014 r., w rzeczywistości nadając jej one nowe brzmienie z mocą wsteczną z dniem wejścia w życie tej ostatniej decyzji, jak wynika z brzmienia powołanych decyzji przytoczonego w pkt 7 powyżej.

- 19 Niezależnie od tego, czy środki restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji przyjęte przez Banco de Portugal w decyzji z dnia 3 sierpnia 2014 r. stanowią, jak twierdzą Banco de Portugal i fundusz restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji, środki reorganizacyjne, do których odnosi się tytuł II dyrektywy 2001/24, a nie postępowanie likwidacyjne na podstawie tytułu III tej dyrektywy – zob. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 19 lipca 2016 r., Kotnik i inni, C-526/14, EU:C:2016:570, pkt 111 – 114, a zatem nie ma zastosowania tytuł III tej dyrektywy, sąd odsyłający wątpli w zgodność wywoływania skutków, bez dalszych formalności, w innych państwach członkowskich, przez decyzje Banco de Portugal z dnia 29 grudnia 2015 r., w sposób przedstawiony przez wnoszących kasację, z podstawowymi zasadami i ogólnymi zasadami prawa Unii.
- 20 Wątpliwości te nie odnoszą do możliwości, że decyzja właściwego organu publicznego miałyby moc wsteczną – zob. wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 24 października 2013 r., LBI, C-85/12, EU:C:2013:697, ani do tego, że zobowiązania pierwotnie przekazane Novo Banco zostały następnie przekazane BES.
- 21 Powstałe wątpliwości budzą twierdzenia wnoszących kasację, że zmiany wprowadzone do systemu prawnego mającego zastosowanie do środków reorganizacji należy uznać w toczących się postępowaniach sądowych, które wszczęto przed przyjęciem decyzji Banco de Portugal z dnia 29 grudnia 2015 r. W takich postępowaniach rozpatruje się właśnie kwestię majątku, który został faktycznie przekazany Novo Banco i związaną z tym legitymację bierną banku, zgodnie z systemem prawnym obowiązującym w momencie wniesienia powództwa.
- 22 Argumenty przedstawione przez wnoszących kasację doprowadziłyby do tego, że wyrok wydany w obecnym postępowaniu byłby w praktyce pozbawiony skuteczności z racji ponownego przekazania pierwotnie przeniesionych zobowiązań BES do Novo Banco zgodnie z tymi tych decyzjami.
- 23 Podstawowe prawo do skutecznego środka prawnego jest również zapisane w art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej i sąd odsyłający uważa za wątpliwe, by skutek przypisywany przez wnoszących kasację decyzjom Banco de Portugal z dnia 29 grudnia 2015 r. był zgodny z tą skutecznością środka prawnego.
- 24 W wyroku z dnia 15 października 1987 r., Union nationale des entraîneurs et cadres techniques professionnels du football (Unectef)/ Georges Heylens i in., 222/86, EU:C:1987:442) Trybunał Sprawiedliwości orzekł, że w odniesieniu do

zapewnienia skutecznej ochrony sądowej zainteresowanym osobom należy przyznać prawo do decydowania, przy pełnej znajomości sprawy, czy zwrócenie się do sądu jest dla nich użyteczne. W niniejszej sprawie skarżąca wszczęła postępowanie przeciwko Novo Banco w związku z roszczeniem w odniesieniu do zobowiązań, które zostały przekazane temu podmiotowi na mocy decyzji Banco de Portugal z dnia 3 sierpnia 2014 r. i poniosła koszty.

- 25 W wyroku z dnia 19 marca 1997 r. w sprawie *Hornsby / Grecja* Europejski Trybunał Praw Człowieka orzekł, że prawo zapisane w art. 6 ust. 1 europejskiej konwencji praw człowieka stałoby się iluzoryczne, gdyby prawo krajowe państw sygnatariuszy pozwalało na to, żeby prawomocny wyrok rozstrzygający spór był nieskuteczny i niemożliwy do wyegzekwowania, co miałyby miejsce w przypadku, gdyby decyzjom Banco de Portugal z dnia 29 grudnia 2015 r. nadano skutek, za jakim opowiadają się wnoszący kasację, oraz gdyby przyznać portugalskiemu organowi administracji możliwość decydowania, czy sąd w wyroku prawidłowo zinterpretował „zakres przekazania” ustanowiony decyzją Banco de Portugal z dnia 3 sierpnia 2014 r.
- 26 Wreszcie, wątpliwości budzi zgodność zasady pewności prawa z faktem, że po tym, jak VR wniosła powództwo przeciwko Novo Banco jako „bankowi pomostowemu”, na który przeniesiono część majątku BES, zgodnie z ramami prawnymi określonymi w odpowiednich środkach restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji, uznawszy, że nastąpiło przeniesienie odpowiedzialności na pozwanego, właściwy organ administracyjny jest w stanie zmienić te ramy prawne ze skutkiem dla tego postępowania sądowego, nawet jeżeli orzeczenie w pierwszej instancji zostało już wydane i może pozbawić skuteczności prawomocny wyrok.